Planera för framtiden!

Det kommer en dag då även det gamla trädet dukar under. Då är det bra om det får stå kvar så länge det inte utgör någon direkt fara för människor eller djur. Det är bättre att bara såga av de farligaste grenarna än att fälla hela trädet. Grenarna bör få ligga kvar. Även ett kullfallet träd är livsavgörande för många växter och djur. Med tanke på alla de arter som lever på död ved kan man nästan säga att ett träd blir mer levande när det dör. I framtiden vill vi ha en ny generation gammelträd som kan ta över. Röj därför gärna fram halvgamla träd i området som kan ta över när den dagen kommer! Röjningen kan ske på samma sätt som beskrivits i denna broschyr.

Läderbaggsspillning
Läderbaggen, *Osmoderma eremita*, är en mycket sällsynt skalbagge, som är knuten till ihåliga, grova ädellövträd, främst ek.

Foto: Thomas Johansson

Naturminnen
– vad får man göra?

Totalt finns i Kalmar län 938 naturminnesskyddade träd, varav 758 utgörs av ekar.

Att röja fram naturminnesträdet är alltid tillåtet eftersom det gynnar trädets fortlevnad. Själva trädet får dock inte skadas. Man får alltså inte såga av grenar, inte ens om de är döda, eller skada roten, utan tillstånd från länsstyrelsen. I de fall trädet har varit hamlat för löv- eller vedtäkt kan det vara motiverat att restaureringshamla, men även då krävs tillstånd.

Hör gärna av dig med frågor till
Länsstyrelsen Kalmar län
391 86 Kalmar
tel 0480-820 00
www.h.lst.se

Foto: Sigge Sundström

Text: Martin Andersson
Omslagsfoto: Krister Sand

Framröjning av gammelträd

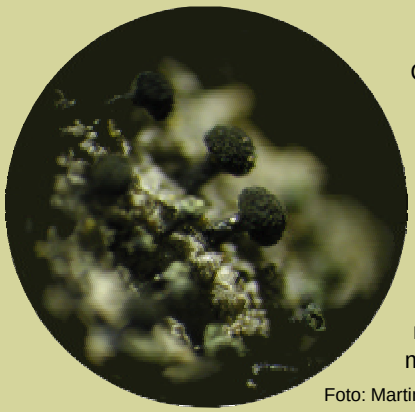

LÄNSSTYRELSEN
KALMAR LÄN

Alla människor har nog någon gång önskat att ett gammalt träd kunde tala. En grov ek har sett generationer födas och dö, kanske har den sett Linné åka förbi eller varit mötesplats för traktens ungdomar.

Träden är inte bara kulturhistoriskt värdefulla. En enda ek kan vara hem för uppemot 70 olika lavarter och i håligheter kan fladdermöss och fåglar bo. Många insekter kräver ihåliga träd med mulm (förmultnad ved) för att kunna överleva. Eken var förr en viktig resurs vid byggandet av krigsskepp, därför var det förbjudet för allmogen att hugga ned ekar. Men under perioden 1805-1834, då det blev tillåtet att fälla ek som var oduglig till skeppsbyggnad, avverkades nära en halv miljon gamla rötskadade ekar i Kalmar län.

De få grova träd som finns kvar idag har alltså en intressant historia att berätta och är samtidigt mycket viktiga för alla de växter och djur som är beroende av dem för sin överlevnad.

Gulpudrad spiklav, *Calicium adspersum*, växer på barken av gamla lövträd. Själva spikarna är ett par millimeter höga.

Foto: Martin Lagerlöf

Framröjning av gamla träd

Vi människor blir lätt sönderbrända om vi är oförsiktiga i vårsolen. Precis samma sak gäller för träd som stått i skugga och plötsligt röjs fram. Om omställningen är alltför kraftig kan det till och med leda till att trädet dör. Därför är det lämpligt att röja etappvis med några års mellanrum, gärna längre om trädet varit trängt under lång tid och är i dålig kondition.

Etapp 1: Ta bort sly och ungträd som trängs med gammelträdets krona. **Se upp för nedfallande grenar!**

Etapp 2: Hugg bort cirka en tredjedel av sly och ungträd i kilar eller grupper till en 5-15 meters radie från kronan. Vid en jämnt utspridd gallring av unga lövträd skulle lövverket sluta sig snabbt igen. Hugg mer på norra sidan i första skedet för att ge solinstrålningen en så mjuk start som möjligt. Blommande buskar, som t.ex. hagtorn, bör sparas även om de står i trädets närhet eftersom många insekter som lever i träden söker föda i blommorna.

Etapp 3: Utöka kilarna/luckorna.

Etapp 4: Ta bort resterande träd och sly, minst fem meter från trädkronan.

Ekoxen, *Lucanus cervus*, vår största skalbagge, lever på grova, fristående ekar.

Illustration: Peter Larsson

Det mesta av röjningsavfallet bör tas bort. De klena stammarna är utmärkta som brännved. En och annan stam och rishög, liksom naturligt nedfallna grenar kan gärna ligga kvar för insekternas och svamparnas skull. Elda inte i närheten av trädet. Det är en fördel att låta djur beta runt trädet redan från första röjningstillfället. Annars är det nödvändigt med många röjningsinsatser de kommande åren. Många lövträd svarar med massuppslag av sly. Det kan man motverka genom att ringbarka träden och låta dem stå kvar i några år tills de är helt döda innan man fäller dem.

Ringbarkning görs lättast på våren när saven stiger. För att undvika att såga för djupt och få stambrott, kan man ringbarka med fogsvans eller röjkniv.

Schematiskt exempel på röjning

Genom att hugga ut kilar i den omgivande skogen blir omställningen inte så kraftig för det gamla trädet. Den mindre mörkgröna fläcken är en hagtornsbuske som sparats vid röjningen.

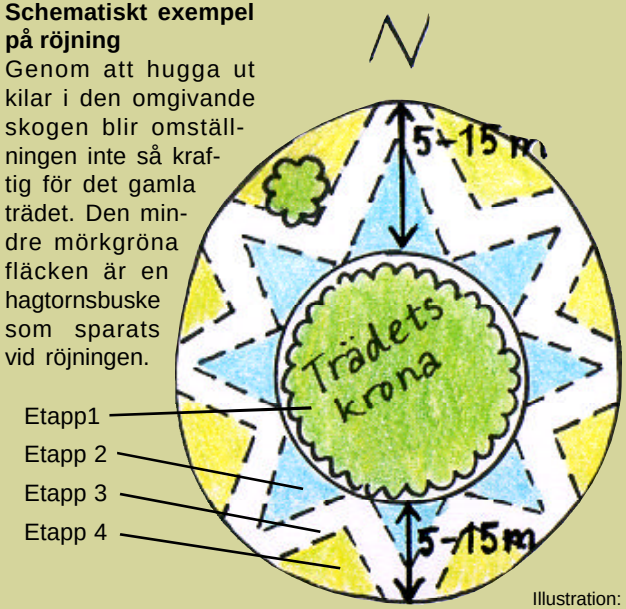

Illustration: Anso Norling